

Яворська Т.Є.

кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
викладач кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання і спорту
Житомирського державного університету імені Івана Франка

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОФІЛАКТИКИ ДИТЯЧОГО ТРАВМАТИЗМУ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Загальновідомо, що на сьогоднішній день у закладах освіти проблемі профілактики дитячого травматизму та дотримання безпеки життєдіяльності на уроках фізичного виховання відводиться одне з найважливіших місць у системі організації навчально-виховного процесу школярів. Однак, не дивлячись на відпрацьовану систему проведення різних форм роботи з фізичного виховання, педагоги загальноосвітніх навчальних закладів все частіше зустрічаються з проблемою небажання дітей займатися активною руховою діяльністю. З одного боку це пояснюється неправильною організацією життєдіяльності дітей, з іншого, невиправданим підбором фізичних вправ. Як наслідок, діти втрачають фізичну активність, інтерес до занять фізичною культурою, мало цікавляться спортом.

У Законі України «Про фізичну культуру і спорт» зазначено, що фізична культура як діяльність суб'єктів сфери фізичної культури і спорту, спрямована на забезпечення рухової активності людей з метою їх гармонійного, передусім фізичного розвитку та ведення здорового способу життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати останніх наукових досліджень доводять необхідність активізації рухової активності учнів за рахунок включення у процес фізичного виховання профілактично-оздоровчого компоненту. Саме превентивний підхід дає можливість уникнути захворювань у школярів, оптимізувати їх фізичний та розумовий розвиток. Проблеми дитячого травматизму на уроках фізичного виховання та його профілактиці присвячені праці таких учених, як А.А. Горлової, В.Г. Климовицького, В.А. Лепьошкіна, А.Ю. Шабаліна, Л.П. Соколова, М.А. Ступницької [2, с. 69-70; 4, с. 3; 7, с. 15; 8, с. 30-32].

Значний внесок у розробку теоретичних і практичних питань щодо проблеми травматизму на заняттях фізичною підготовкою і спортом зробили Ю.Н. Трифонов, О.Н. Кудряшов, І.А. Крамов, В.В. Загранцев та інші [9, с. 18].

Так, у працях В.П. Немсадзе, Н.П. Шастіна представлено методичні основи профілактики дитячого травматизму [6, с. 11-17]. В.Ю. Давидов, М.А. Ступницька присвятили свої роботи вивченню основних причин травматизму у дітей шкільного віку під час занять фізкультурою, організації належного медичного контролю та заходів безпеки на уроках фізичної культури [3, с. 52-60, 104-107; 8, с. 32].

Отже, *метою нашої статті* є висвітлення деяких аспектів проблеми профілактики дитячого травматизму на уроках фізичної культури у загальноосвітніх навчальних закладах.

Дослідження проводилося протягом 2011–2012 н.р. На етапі констатувального експерименту вивчено стан проблеми профілактики дитячого травматизму на уроках фізичної культури на базі загальноосвітньої школи № 6 м. Житомира.

Результати дослідження та їх обговорення. Відомо, що урок фізичної культури – це урок підвищеної небезпеки. Травматизм на уроках фізичної культури – це нещасні випадки, що виникають під час занять руховою активністю під наглядом вчителя фізичного виховання. Слід зазначити, що травми у процесі фізичного виховання й під час виконання фізичних вправ складають близько 3 % від загальної їх кількості. Вони виникають значно рідше, порівняно з промисловими, побутовими, вуличними та іншими видами травм [3, с. 12-16].

У процесі нашого дослідження нами було вивчено фактори, що викликають шкільний травматизм на уроках фізичної культури. Таким чином, основними причинами пошкоджень на уроках фізкультури виступають недоліки в організації та методиці проведення занять, порушення дидактичних принципів навчання, недостатнє матеріально-технічне забезпечення та оснащення занять, незадовільний санітарно-гігієнічний стан спортивних залів і майданчиків, обладнання, інвентарю, одягу та взуття, недолік лікарського контролю та його порушення правил, недостатній контроль за фізичним станом учнів, відсутність індивідуального підходу та страховки, складні та несприятливі метеорологічні умови, а також недисциплінованість та скупченість дітей під час занять. Отже, порушення правил при проведенні занять з фізичного виховання у навчальному закладі призводять до виникнення дитячих травм та нещасних випадків.

Аналізуючи наукові джерела нами було визначено, що дитячі травми за питомою вагою переломів кісток стоять на другому місці після дорожньо-транспортних травм. У процесі дослідження з'ясовано, що дитячий травматизм, особливо на заняттях фізичною культурою, вимагає значно більшого вивчення й впровадження профілактичних заходів на всіх етапах фізичного виховання.

Таким чином, профілактика дитячого травматизму на уроках фізичної культури – одне з найважливіших завдань учителів, тренерів, інструкторів, медичних працівників, дирекції загальноосвітніх навчальних закладів, яке повинно бути досягнуте, в першу чергу, дотриманням техніки безпеки на заняттях фізичного виховання.

У процесі вивчення досвіду профілактики дитячого травматизму нами було виявлено, що основними формами профілактики дитячого травматизму в школі є робота з попередження дитячого травматизму, яка покладається на завучів з виховної та навчальної частини, інструктаж педагогів і учнів з техніки безпеки, перевірка справності спортивного інвентарю, освітньо-профілактичні бесіди фахівців та вчителів з фізичної культури щодо ознайомлення учнів із правилами поведінки в спортивному залі та технікою безпеки під час проведення занять з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах.

Слід зазначити, що вчителя фізичної культури несуть відповідальність за збереження життя та здоров'я учнів. Тому, після проведеного опитування та анкетування фахівців даної галузі, нами було визначено, що у своїй практичній діяльності вони керуються інструкцією, державними актами, наказами та документами з охорони праці, розробленими Міністерством освіти і науки України, здійснюють контроль за дотриманням учнями правил техніки безпеки на уроках фізичної культури, проводять роз'яснювальну роботу щодо правильної техніки виконання рухових дій та вправ, приділяють належну увагу відпрацюванню

елементарних прийомів і техніки гри та виробленню відповідних навичок, навчають дітей оцінювати свої сили та можливості під час занять фізичною культурою.

Крім того, ми погоджуємося з тим, що вчителі фізичної культури зобов'язані проходити курси з охорони праці, приймати участь у випробуванні гімнастичного знаряддя та обладнання; вносити пропозиції щодо поліпшення умов проведення освітнього процесу; знати фізичну підготовленість й функціональні можливості учнів; медичну групу, до якої учні віднесені за результатами медичного огляду; володіти методикою лікувальної фізичної культури для учнів спеціальної медичної групи, а також вміти надавати невідкладну допомогу у разі виникнення травми.

У процесі дослідження, під час бесіди з лікарями, нами було визначено, що у попередженні травм у дітей суттєве значення має рівень фізичного розвитку дитини. Крім того, заняття фізичними вправами, рухомими іграми, спортивними розвагами є не тільки засобом зміцнення здоров'я дитини, але й одним із заходів профілактики травматизму.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що під час занять фізичної культури важливо не тільки знати правила безпечної поведінки в різних життєвих ситуаціях, а й виконувати їх.

Отже, ретроспективний теоретичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури виявив, що дитячий травматизм є складною й невирішеною проблемою. Вивчення результатів досліджень та досвіду педагогічної практики з проблеми профілактики дитячого травматизму в загальноосвітній школі дає можливість визначити, що цілеспрямована, регулярна профілактика травматизму на уроках фізичної культури, із застосуванням різних методів навчання, сприяє зниженню травматизму у дітей.

Література

1. Бичук О.І. Фізкультурно-оздоровча робота у школі / О.І. Бичук. – Луцьк: «Надстир'я», 1997. – С. 127-128.
2. Горлов А.А., Вишневецька О.К. Система профілактики травм у дітей: психологічні аспекти // Педіатрія. – 1991, № 1. – С.69-70.
3. Давыдов В.Ю. Меры безопасности на уроках физической культуры: учебно-методическое пособие / В.Ю. Давыдов. – М.: Советский спорт, 2007. – 142 с.
4. Климовицький В.Г. Клініко-статистична характеристика дитячого травматизму та його профілактика: автореф. дис...к.м.н. / В.Г. Климовицький. – Донецьк, 1992. – 19 с.
5. Лепешкин В.А. В целях предупреждения травматизма / В.А. Лепешкин, А.Ю. Шабалин // Физическая культура в школе. – 1988. – № 10. – С. 62-63.
6. Немсадзе В.П., Шастін Н.П. Про методичні основи профілактики дитячого травматизму // Школа здоров'я. – 1997, № 2. – 38 с.
7. Соколов Л.П. Предупреждение и лечение травм у детей: Учебное пособие. - М.: Дело, 2007. – 96 с.
8. Ступницька М.А. Травматизм у дітей шкільного віку: причина і профілактика // Школа здоров'я. – 2001, № 4. – 45 с.
9. Трифонов Ю.Н. Травматизм при заняттях фізичною підготовкою і спортом / Ю.Н. Трифонов, О.Н. Кудряшов, І.А. Крамов, В.В. Загранцев. – Львів: В-во ВІФК, 1974. – С. 18-34.